

ANGLIYA TA'LIM TIZIMI

*Ro'zmatova Dilshoda Husniddin qizi**Erkaboyeva Odina Bahodir qizi**University of Management and Future**Technologies universiteti, Pedagogika va**Psixologiya yo'nalishi, 311 guruh talabalari***Annotatsiya**

Ushbu maqolada Angliya ta'lim tizimining tuzilishi, bosqichlari va o'ziga xos xususiyatlari keng yoritilgan. Unda maktabgacha ta'lim, boshlang'ich, o'rta, o'rta maxsus hamda oliy ta'lim bosqichlarining mazmuni, maqsad va vazifalari tahlil qilingan. Shuningdek, Angliya ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, mustaqil fikrlashni rivojlantirish, nazariya va amaliyot uyg'unligi hamda ta'lim sifatini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqola ta'lim tizimlarini qiyosiy o'rganishda va pedagogik jarayonlarni takomillashtirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Angliya ta'lim tizimi, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, o'rta maxsus va kasbiy ta'lim, oliy ta'lim, uzluksiz ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ta'lim bosqichlari, pedagogik tizim.

Kirish

Angliya ta'lim tizimi dunyodagi eng qadimiy va eng barqaror ta'lim tizimlaridan biri hisoblanadi. Bu tizim asrlar davomida shakllanib, zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga moslashgan holda rivojlanib borgan. Angliyada ta'lim nafaqat bilim berish jarayoni, balki shaxsni tarbiyalash, uning mustaqil fikrlashi, ijtimoiy mas'uliyati va hayotga tayyorgarligini shakllantirish vositasi sifatida qaraladi. Ta'lim tizimi shaxsning intellektual, axloqiy va kasbiy rivojlanishini uyg'un holda ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bosqichma-bosqich va uzluksiz ta'lim tamoyiliga asoslanadi. Angliya ta'limi jahon miqyosida yuqori sifat, akademik erkinlik va mustaqil tafakkurni rivojlantirishga yo'naltirilganligi bilan tanilgan.

Asosiy qism

Angliya ta'lim tizimi markazlashgan boshqaruvga ega bo'lsa-da, ta'lim muassasalariga muayyan mustaqillik berilgan. Ta'lim jarayoni davlat tomonidan belgilangan standartlar asosida amalga oshiriladi, biroq maktablar va universitetlar o'quv dasturlarini ishlab chiqishda mustaqil qarorlar qabul qilish imkoniyatiga ega. Bu holat ta'lim sifatini saqlab qolgan holda, innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkonini beradi.

Tizim bosqichma-bosqich qurilgan bo‘lib, har bir bosqich keyingisini mantiqiy jihatdan to‘ldiradi. Maktabgacha ta’limdan boshlab oliy ta’limgacha bo‘lgan jarayon uzluksiz ta’lim g‘oyasi asosida tashkil etilgan. Bu esa shaxsning butun hayoti davomida bilim olishiga sharoit yaratadi.

Maktabgacha ta’lim Angliyada bolalarning ilk ijtimoiylashuvi va rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu bosqichda bolalar asosiy ijtimoiy ko‘nikmalarni, muloqot madaniyatini, mustaqil harakat qilishni va jamoa ichida o‘zini tutish qoidalarini o‘rganadi. Ta’lim jarayoni asosan o‘yin faoliyati orqali amalga oshiriladi, chunki o‘yin bolaning tabiiy rivojlanish muhitidir.

Bu bosqichda bilim berishdan ko‘ra, bolaning shaxsiy rivojlanishi, hissiy barqarorligi va psixologik holati muhim hisoblanadi. Tarbiyaviy jarayon bolaning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, nutqini boyitish va ijtimoiy muhitga moslashuvini ta’minlashga qaratilgan bo‘ladi.

Boshlang‘ich ta’lim bolalarning ta’lim hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Bu davrda savodxonlik, mantiqiy fikrlash, o‘rganishga qiziqish va bilim olish madaniyati shakllanadi. O‘quvchilarga asosiy fanlar orqali fundamental bilimlar beriladi, biroq ta’lim jarayoni faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmaydi.

Boshlang‘ich ta’limda bolalarning shaxsiy rivojlanishiga katta e’tibor qaratiladi. Ularning mustaqil fikrlashi, savol berish qobiliyati, muammoli vaziyatlarda yechim topish ko‘nikmalari rivojlantiriladi. O‘qituvchi bilim beruvchi emas, balki yo‘naltiruvchi va motivator rolini bajaradi.

O‘rta ta’lim bosqichi o‘quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida muhim rol o‘ynaydi. Bu davrda o‘quvchilar nafaqat bilim oladi, balki o‘zini anglash, mustaqil qaror qabul qilish va kelajak hayotiga tayyorgarlik jarayoniga kiradi. Ta’lim jarayoni tahliliy fikrlash, tanqidiy yondashuv va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

O‘rta ta’lim yakunida o‘quvchilar bilim darajasini baholash orqali keyingi ta’lim yo‘nalishini tanlash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu bosqich shaxsning akademik yoki kasbiy yo‘nalishni tanlashida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ushbu bosqich o‘quvchilarni bevosita hayotga va mehnat faoliyatiga tayyorlashga yo‘naltirilgan. O‘quvchilar o‘z qiziqishi va qobiliyatlariga mos yo‘nalishni tanlab, akademik yoki kasbiy ta’limni davom ettiradi. Kasbiy ta’lim amaliy mashg‘ulotlarga boy bo‘lib, real ish muhiti bilan tanishtiradi.

Bu bosqichning asosiy vazifasi mehnat bozoriga mos, raqobatbardosh va malakali mutaxassislar tayyorlashdan iborat. Nazariya va amaliyot uyg‘unligi ta’lim samaradorligini oshiradi.

Angliyada oliy ta’lim yuqori ilmiy daraja va akademik erkinlik bilan ajralib turadi. Oliy ta’lim muassasalari nafaqat bilim berish, balki ilmiy tadqiqotlar olib borish

markazlari sifatida ham faoliyat yuritadi. Talabalar mustaqil izlanishga, tahliliy fikrlashga va ilmiy muammolarni hal qilishga o'rgatiladi.

Oliy ta'lim jarayoni shaxsning intellektual salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga qaratilgan bo'lib, nazariya va tadqiqot uyg'unligiga asoslanadi.

Angliya ta'lim tizimi an'anaviylik va zamonaviylik uyg'unligi bilan ajralib turadi. Mustaqil fikrlashga yo'naltirilgan yondashuv, tanqidiy tafakkur, shaxsiy mas'uliyat va akademik erkinlik bu tizimning asosiy belgilaridir. Ta'lim faqat bilim berish emas, balki shaxsni hayotga tayyorlash jarayoni sifatida qaraladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Angliya ta'lim tizimi uzluksiz, tizimli va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida shakllangan. U bilim berish, tarbiyalash va kasbiy tayyorlash jarayonlarini uyg'unlashtirgan holda shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Ushbu ta'lim tizimi nafaqat milliy miqyosda, balki jahon ta'lim makonida ham yetakchi o'rinni egallaydi va ko'plab davlatlar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A.(2026). Pedagogik risklarni boshqarishda globallashuv jarayonlarning ahamiyati. International scientific journal. Interpretation and researches. 1(73).
2. Xaydarov. S.A. (2026). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 3(1). 159-164.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Xaydarov S.A. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.